

Klinika adiktologie

1. lékařská fakulta a Všeobecná fakultní nemocnice

Univerzita Karlova v Praze

Vývoj systému školské prevence rizikového chování: reflexe 20 let procesu budování národního systému v České republice (2000 – 2020)

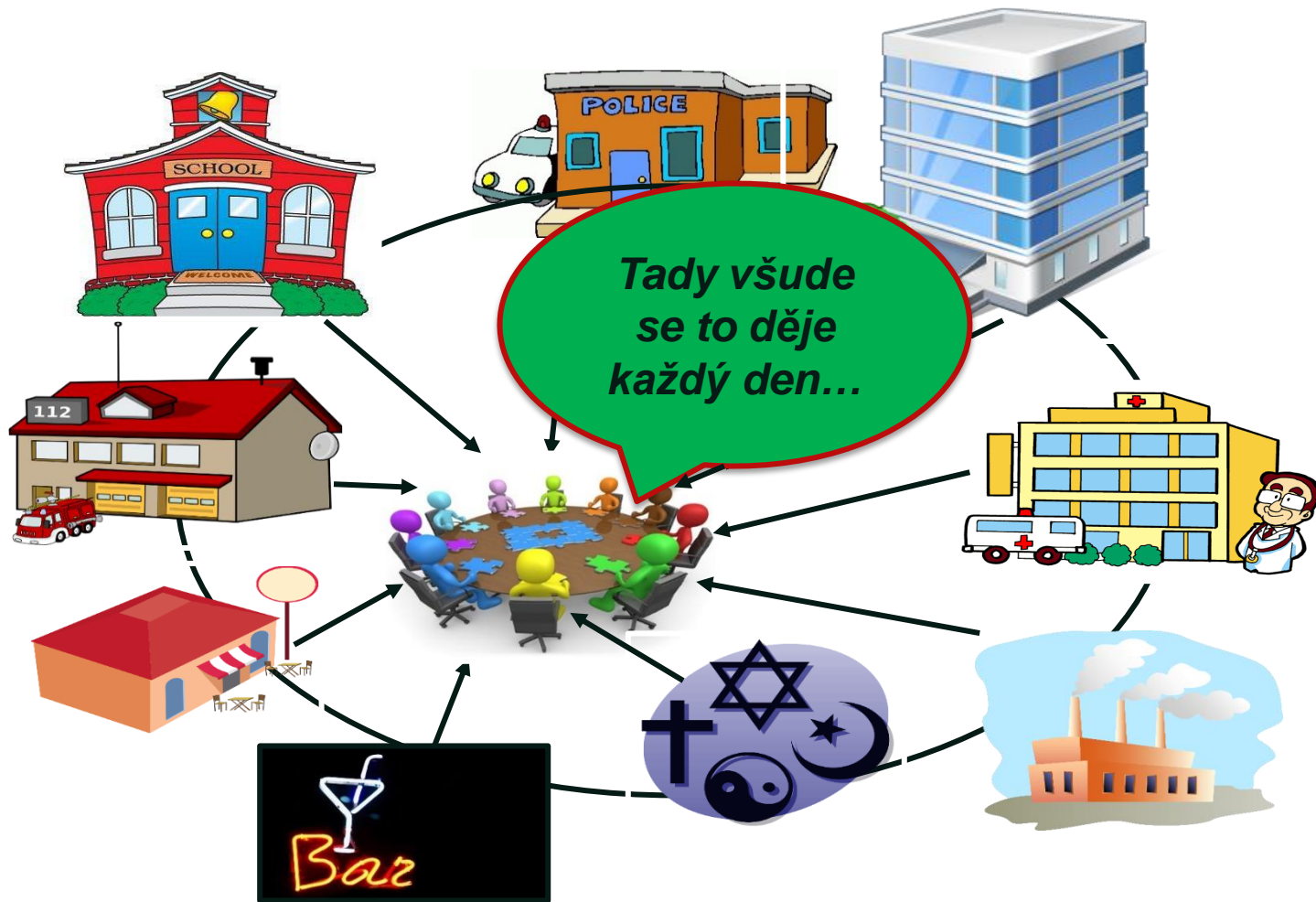
Michal Miovský a kolektiv

Národní on-line konference „Nelegální návykové látky 2021“

Praha, 2. prosince 2021

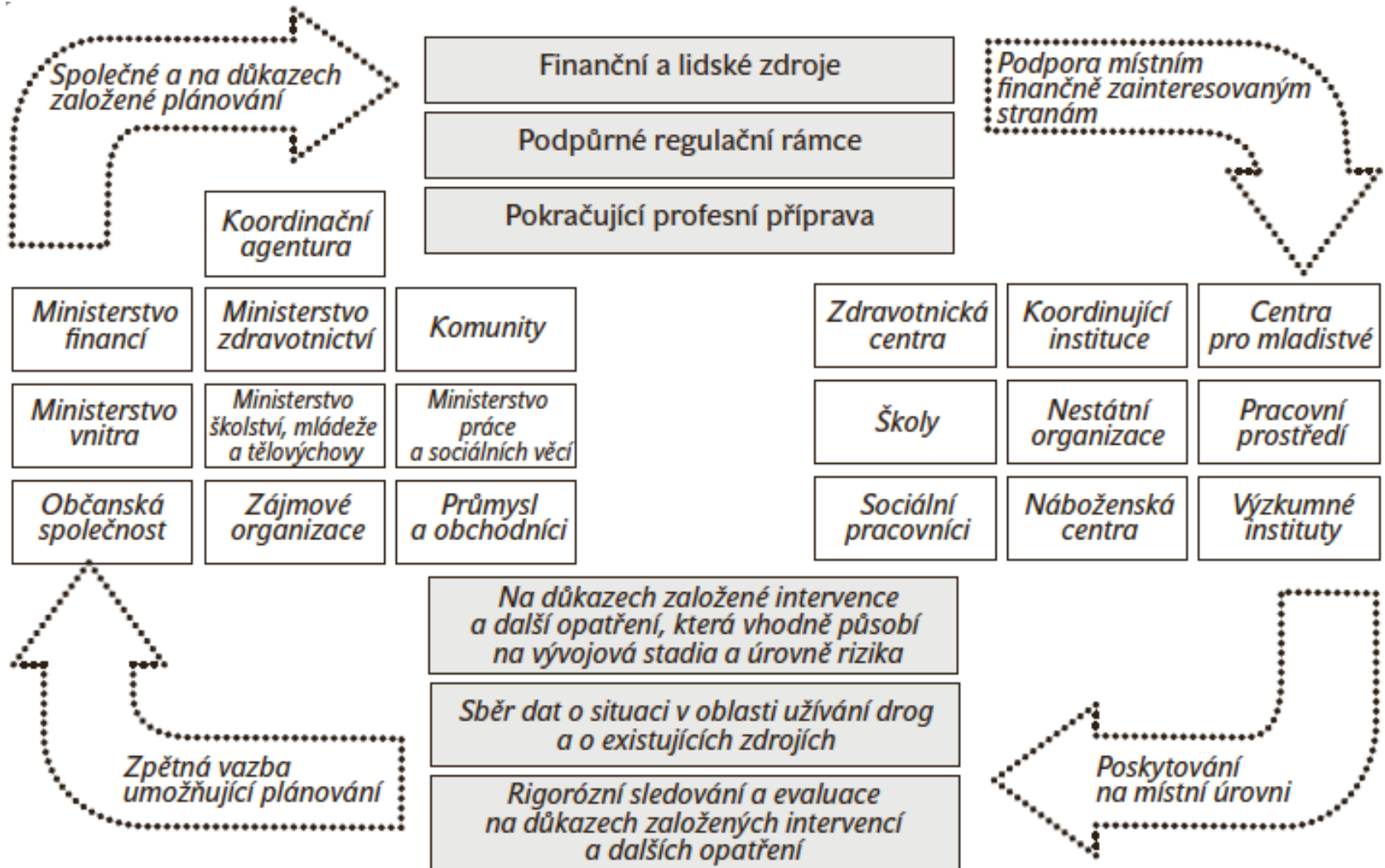

Proč je prevence tak složité téma?

Organizační struktura v prevenci (UNODC, 2015)

1a. Phare Twinning 2000 (1999-2001)

- Komplexní analýza potřeb a situace v oblasti školské prevence rizikového chování – finální verze:
Miovský, M. & Kreeft, P. (2002). *Souhrnná zpráva Analýzy potřeb v oblasti primární prevence užívání návykových látek*. Pracovní skupina: Primární prevence, Component 3: Phare Twinning Project “Drug policy”. Závěrečné zprávy č. III/1. Praha: Úřad vlády ČR.
- Vznik 6 pracovních skupin pro každou z klíčových oblastí na dobu trvání projektu.
- Mandát meziresortní pracovní skupiny po dobu trvání projektu (tj. s prodlouženou platností do roku 2002).
- Práce podléhající pouze řídicímu výboru projektu a s účastí zahraničních konzultantů a expertů pro každé téma.
- Rozpočet pro činnost pracovních skupin po dobu trvání projektu.

1b. Phare Twinning 2000 (1999-2001): výsledky hodnocení

- Chybějící jednotný výkladový rámec prevence rizikového chování (sociální patologie atd.).
- Chybějící terminologie a její nedodržování, včetně chybějící vazby na zahraniční vývoj a klíčové koncepty.
- Chybějící politika kvality – nulová aktivita.
- Chybějící příklady dobré praxe.
- Problém se vzděláváním: neefektivní využívání finančních prostředků na nesmyslné projekty, nulová existence systémových řešení a diskuse o nich.
- **Klíčové výstupy projektu** - první pracovní verze dokumentů: (1) slovník základních pojmů, (2) standardy kvality adiktologické prevence, (3) vzdělávací kurikulum pro metodiky prevence.

2a. Diskuse “co dál” 2002-2006

- Schváleny závěry Phare Twinning 2000 (č. 549 z roku 2003) prakticky v plném znění.
- Zahájení diskuse o dalších krocích. Bohužel s prakticky nulovou facilitací/koordinací a kontrolou.
- Jediným konkrétním výstupem za celé 4 roky je prosazení standardů kvality pro adiktologickou prevenci v gesci MŠMT (nikde jinde) a uvedení do praxe (MŠMT, 2005).
- Až v dalším kroku se podařilo vázat standardy na vznikající politiku kvality nazvanou certifikační systém (2007).
- Žádná jiná oblast se nerozvíjela a nedoznala žádného hmatatelného posunu.

2b: SWOT analýza 2006-2008

- Chybějící jednotný **rámec prevence** a lepší vazba mezi výzkumem a praxí.
- Problémy ve různorodé **terminologii** různých resortů.
- Chybějící **politika kvality**: jednotné standardy kvality s navazující certifikací odborné způsobilosti (pouze adiktologie, pouze na MŠMT a pouze vliv na dotace pro NNO).
- Chybějící výchozí **platforma pro spolupráci resortů**.
- Chybějící podmínky pro jednotné hodnocení efektivity preventivních programů dávající podklad pro budoucí jednotný pohled státu na financování služeb. **Vazba vědy a praxe**.
- Chybějící **příklady dobré praxe** a pravidla kombinování programů a jejich návaznosti.
- Problém se **vzděláváním**: srovnatelnost a racionální přístup k posouzení připravenosti a kvality praxe.

2c: Předložení návrhu na VYNSPI-1

- Formulace klíčových cílů a záměru vypracovat a předložit pro diskusi ucelený systémový návrh řešení (v prvním kroku) školské prevence rizikového chování.
- Vypracování návrhu projektu pro program OPVK.
- Schválení záměru a přijetí projektu VYNSPI-1 (2009-2011).
- **Klíčové priority projektu:**
 - a) Výkladový slovník a harmonizace **terminologie**.
 - b) Základní **výkladový rámec** školské prevence (zvolen koncept rizikového chování v pojetí Jessora et al., 1977 a celé této linie)
 - c) Vytvoření návrhu **preventivního kurikula** ZŠ (prioritní cílová skupina) s dalším pořadím SŠ a VŠ a mladí dospělí.
 - d) Vypracování systémového návrhu pro řešení **hodnocení kvalifikace** (odborné způsobilosti) pro práci v této oblasti.

2d: Pilotní ověření: VYNSP-2

- Po skončení VYNSPI-1 nastal komunikačně nekorigovatelný stav a živelná diskuse. Zdálo se, že návrh bude odmítnut.
- Po 2 letech však došlo k obratu a začal převažovat zájem o výsledky. Především se ukázalo, že výstupy „kolují“ po lidech a jsou využívány. Vznik záměru pokračovat opět v OPVK.
- Schválení záměru a přijetí projektu VYNSPI-2 (2014-2015).
- **Klíčové priority projektu:**
 - a) Dotažení a **dokončení všech částí** celého systému.
 - b) **Pilotní ověření** systému hodnocení **kvalifikací** a odborné způsobilosti (4-úrovňový model) v praxi.
 - c) **Pilotní ověření tvorby páteřního kurikula ZŠ** a ověření jak je celý koncept uplatnitelný a použitelný v praxi.
 - d) **Ověřit systém kontroly a hodnocení kvality a výkaznictví.**

3: Systém školské prevence: návrh jeho 4 základních pilířů

- **Jednotný teoretický a terminologický rámec** a klíčové koncepty školské prevence rizikového chování.
- Jednotný výkladový rámec využívající koncept rizikového chování (**Cíle školské prevence, Cílové skupiny, Úrovně realizace**).
- **Doporučené kurikulum prevence** pro základní školu (tzv. Minimální preventivní program): Programy podporující zdraví a bezpečnost, Životní dovednosti, Specifické programy.
- **Kvalita a efektivita** ve školské prevenci rizikového chování: Kvalita programů (certifikace), Kvalita profesionálů v prevenci, Efektivita programů a intervencí.

Plné verze publikovaných výsledků (2015)

- Prezentace vznikla díky výsledkům projektů OPVK VYNPSI-1 (2009-2011) a VYNSPI-2 (2014-2015) a navazuje na vývoj celého systému od projektu Phare Twinning 2000 (1999-2002):
- **Plné verze v časopisecké podobě:**

Miovský, M. & Gabrhelík, R. (2015). Základní struktura a rámec implementačního plánu systému školské prevence rizikového chování v České republice. *Adiktologie*, 15(1).

Miovský, M. (2015). Vývoj národního systému školské prevence rizikového chování v České republice: reflexe výsledků 15 letého procesu tvorby. *Adiktologie* 15(1).
- **Plné verze v knižní podobě tetralogie:**

Miovský, M. et al. (2015a). Prevence rizikového chování ve školství. Praha: Nakladatelství lidové noviny/Univerzita Karlova v Praze.

Miovský, M. et al. (2015b). Výkladový slovník základních pojmů prevence rizikového chování. Praha: Nakladatelství lidové noviny/Univerzita Karlova v Praze.

Miovský, M. et al. (2015c). Programy a intervence školské prevence rizikového chování v praxi. Praha: Nakladatelství lidové noviny/Univerzita Karlova v Praze.

Miovský, M. et al. (2015d). Kvality a efektivita v prevenci rizikového chování dětí a dospívajících. Praha: Nakladatelství lidové noviny/Univerzita Karlova v Praze.
- **For Full-text download on Researchgate profile:**
https://www.researchgate.net/profile/Michal_Miovsky

První generace testovaného návrhu systému prevence rizikového chování (Miovský, 2015)

(1) Základní rámec prevence rizikového chování

A/ Teoretická východiska

B/ Základní terminologický rámec

C/ Vědecko-výzkumná činnost a její propojení s praxí

(2a) Cíle programů RCH

(2b) Cílové skupiny

(2c) Úrovně realizace

(3) Minimální preventivní program:
rozsah, obsah, výstupní dovednosti (90 - 100 hodin v průběhu ZŠ)

(3a) Programy zdraví
a bezpečnosti ve škole

(3b) Programy pro
životní dovednosti

(3c) Specifické programy
dle typu RCH (1-8)

(4) Kvalita: evaluace, standardy kvality a systém certifikací, vzdělávání

A/ Standardy odborné způsobilosti (2001, 2005, 2012).

B/ Metodika šetření a Manuál certifikátora (2012), včetně týmu certifikátorů.

C/ Navržený systém klasifikace programů (zatím bez návrhu sběrného systému)

(4a) Standardy kvality

(4b) Systém certifikací

(4c) Vzdělávání

4. Implementační plán...

- Základní prvky systému vznikly v rámci VYNSPI-1.
- Pilotní ověření bylo provedeno v rámci VYNSPI-2.
- Všechny výstupy jsou průběžně publikovány a diskutovány na různých fórech (PPRCH, asociace, SZU atd.).
- **Implementační plán je** představen na závěrečné konferenci VYNSPI-2 a bude mu věnován prostor na PPRCH 2015.
- Implementační plán byl harmonizován a zkoordinován s programem **Zdraví 2020** prostřednictvím pracovní skupiny pro prevenci rizikového chování (**cíl: finanční podpora**).
- Za realizaci plánu budou mít ale klíčovou odpovědnost oba hlavní dotčené resorty (**sdílení grantového schématu**).
- Klíčová je dosavadní reakce kolegů z praxe a podpora celého systému, který je vystavěn na dobrovolnosti.

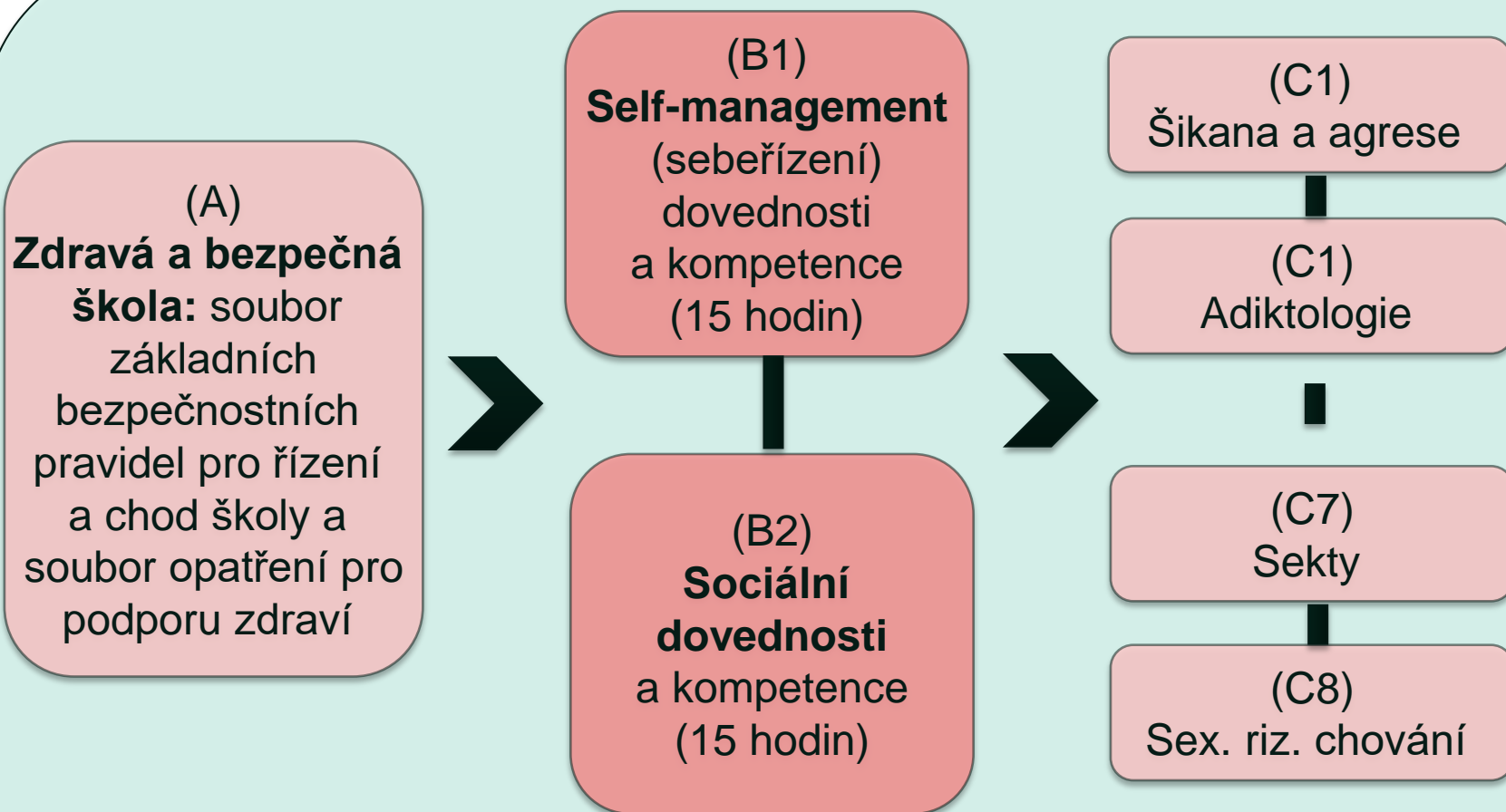

5. Kritické momenty 2015 – 2020

- Nepodařilo se prosadit ideu hlubšího propojení mezi přístupy MŠMT a MZ a společný plán byl realizován minimalisticky.
- **Výsledky projektů Phare Twining 2000, VYNPSPI 1 a 2** velice rychle stárly a byly natolik komplexní a složité, že bez následné podpory a péče zůstávaly nevytěžené.
- Implementace výsledků uvedených 3 projektů nebyla dobře zvládnutá a výsledky se do praxe dostávaly obtížně a bez odpovídající podpory, nebyly vždy srozumitelné a využitě.
- **Finanční podpora programů byla koncentrována na příliš krátký čas a vývoj – ale nebyla dostupné pro implementační fázi (nulová cílená podpora výsledků).**
- Vlna podpory z terénu postupně díky tomu upadala – navzdory tomu se ale některé komponenty rozvíjely.

6a. Struktura a obsah prevence

Základní rámec MPP v celkovém rozsahu 100 hodin v 1. – 9. třídě ZŠ

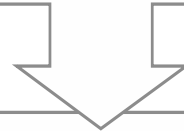
6b. Limity/ překážky/ výzvy

- Reálná dostupnost dostatečného množství kvalitních, ověřených a tedy certifikovaných programů (databanka).
- **Vysoká náročnost implementace vyžadující dostatečnou podporu na úrovni školy i vnější pomoci.**
- Nedostatečná propagace celého modelu a způsobu řízení a koordinace na úrovni školy a málo propagované příklady dobré praxe škol, které to zvládly.
- **Pomalá reflexe nových výzev – např. Reforma péče o duševní zdraví a možnost posílení některých méně rozvinutých oblastí a vyvolání dojmu kompetice.**
- Technologická zastaralost celého systému a malá atraktivita z hlediska současných technologických možností spojená s málo přátelským prostředím a terminologií.

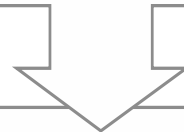

7a. Národní vzdělávací stranrady: 4 úrovnňový model (2021)

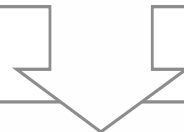
1. Basic level (primary prevention basics)

2. Intermediate level (intermediate prevention practitioner)

3. Advanced level (advanced prevention practitioner)

4. Expert level (primary prevention expert)

4-úrovňový model kvalifikace v prevenci

Full-text dostupný na ResearchGate:

Charvát, M., Jurystová, L., & Miovský, M. (2012). Four-level model of qualifications for the practitioners of the primary prevention of risk behaviour in the school system. *Adiktologie*, (12)3, 190–211.

**Four-level Model of Qualifications for
the Practitioners of the Primary Prevention
of Risk Behaviour in the School System**

***Čtyřúrovňový model kvalifikačních stupňů
pro pracovníky v primární prevenci rizikového
chování ve školství***

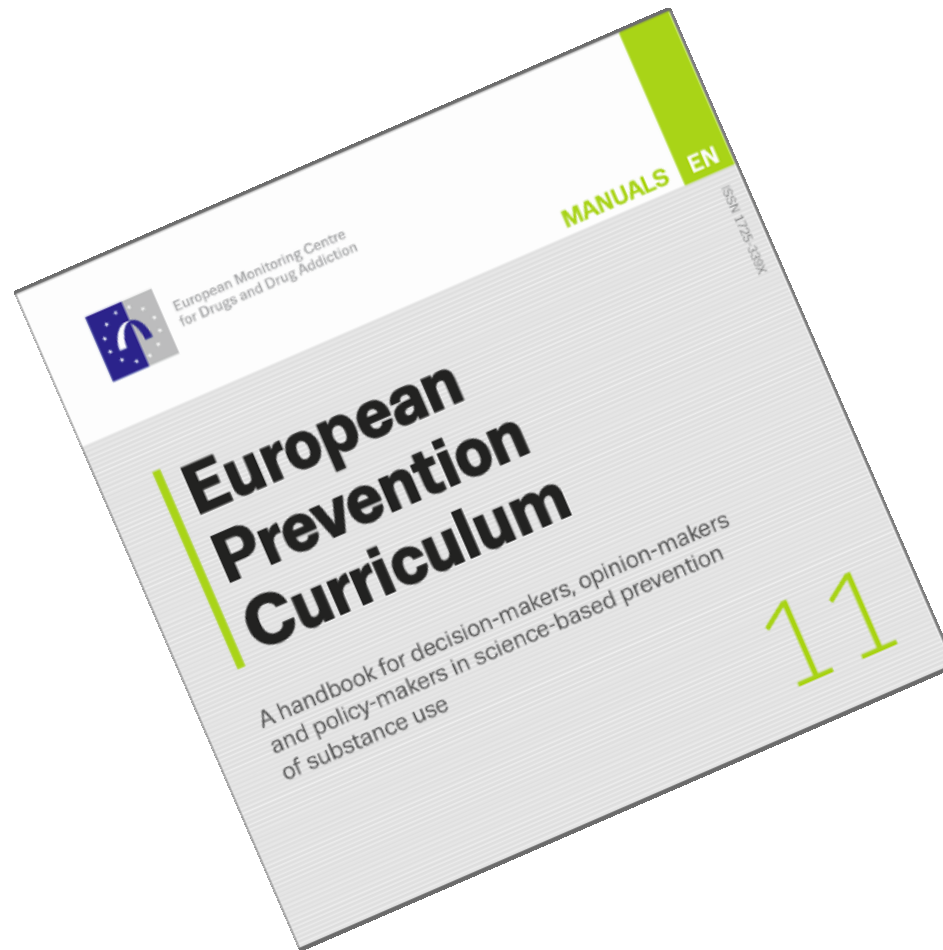

CHARVÁT, M., JURYSTOVÁ, L. & MIOVSKÝ, M.

Department of Addictology, First Faculty of Medicine, Charles University in Prague and General University Hospital in Prague, Czech Republic

7b. Vznik EPC: referenční kurikulum

7c. Vznik INEP: referenční kurz

The screenshot shows a user interface for a course titled "Introduction to Evidence-based Prevention". The user is Roman Gabrhelík, a student. The interface includes a navigation menu on the left with options like INEP, Participants, Badges, Competencies, Grades, and General. The main content area displays the quiz results for "Quick Quiz 1-1", showing a score of 2.00 out of 2.00 (100%). The quiz question is: "Strong and functional Prevention Infrastructure should:" with four options. Option b, "be supported from financially involved institutions", is the correct answer. The interface also includes a "Quiz navigation" section with buttons for "1" and "2", both marked as correct, and a "Finish review" button.

Started on Monday, 18 May 2020, 10:41 AM
State Finished
Completed on Monday, 18 May 2020, 10:41 AM
Time taken 23 secs
Grade 2.00 out of 2.00 (100%)

Question 1
Correct
Mark 1.00 out of 1.00
Flag question

Strong and functional Prevention Infrastructure should:

Select one:

- a. not support scientific activities as these have other financial sources
- b. be supported from financially involved institutions ✓
- c. not need feedback from the providers of prevention interventions
- d. function without involvement of policy and decision-makers

The correct answer is: be supported from financially involved institutions

Quiz navigation

1 ✓ 2 ✓

Finish review

7d. Limity/ překážky/ výzvy

- Máme k dispozici perfektní verzi základního modulu minima pro preventivní profesionály. Co ale s dalšími 3 úrovněmi?
- Jak vyřešíme „neprostupnost“ resortních linií kvalifikačního a specializačního vzdělávání? Nebo ukotvíme prevenci pouze do jediného resortního rámce a vzdáme se prosazení mezioborového rámce preventivního vzdělávání?
- Nedostatečná motivace je dána chybějící vazbou mezi vzděláním/kvalifikací a ohodnocením/příjmem. Bude tedy preventivní vzdělávání výsadou motivovaných dobrovolníků?
- Jak „moc normativní“ může být normativní přístup když zde chybí základní rámec a existuje nulová vymahatelnost, přestože mnohé z metod jsou zneužitelné a potenciálně i nebezpečné? Nabízí řešení OSPRCH s klíčovými poskytovateli držícími normy (tj. nezávislá licence)?

8a. Standardy kvality a certifikace (Burkhart, 2015)

	Coverage	Levels	Areas	Targets	Language
UNODC	World	n. a.	Prevention	Evidence for interventions	EN ES PT FR RU +
EDPQS	Europe	Basic + Expert	Prevention	Intervention design and process + Workforce	EN + >10 languages
CCSA	Canada	n. a.	Prevention	Intervention design and process + Evidence	EN FR
COPO-LAD	Latin America	Basic + Advanced	Prevention Treatment Harm Reduction Reintegration	Intervention design and process + Evidence	ES PT
CICAD	South-America	Minimum	Prevention Treatment	Intervention process + Workforce	ES EN
SPR	US	Highly advanced	Prevention	Evidence of interventions	EN

8b. Systém kontroly kvality v ČR (2020)

(1)
**Quality standards
and certification process**
(Martanová et al., 2012)

(2)
National monitoring system SEPA
(Gabrhelík, 2015)

(3)
4-level model for assessment of qualification special skills
(Charvat et al., 2012)
A/ Learning outcomes: knowledge, skills and competencies.
B/ An independent on disciplinary assessment of qualification and competencies

(4)
Ethical norms (SNN)

8c. Limity/ překážky/ výzvy

- 2019-2021: zastavení certifikací poskytovatelů a metod jako klíčového nástroje hodnocení kvality. Bude nutná rekonstrukce a má o ni MŠMT zájem? Jsou alternativy? Již dnes bohužel v Evropě nelze současný stav vysvětlit a ČR vstoupila jako vzorová země do projektu FENIQS....
- **SEPA dosáhne brzy hranice 2000 škol využívajících systém a bude se šířit dál. Zůstane při této úrovni? SEPA je stavěná komplementárně k certifikacím poskytovatelů.**
- Může celý systém hodnocení kvality přejít do meziresortního prostoru jak se objevuje v terénu? Jaká je v tomto směru zodpovědnost MŠMT vůči 3 EU projektům a rozpočtu 100 milionů korun, které stál vývoj celého systému včetně systému hodnocení a kontroly kvality?

9. Druhá generace systému prevence rizikového chování: IPREV (Miovský, 2021)

(1) Základní rámec prevence rizikového chování

A/ Teoretická východiska

B/ Základní terminologický rámec – revise 2022

C/ Vědecko-výzkumná činnost a její propojení s praxí

(2a) Cíle programů RCH

(2b) Cílové skupiny

(2c) Úrovně realizace

(3) Minimální preventivní program:

rozsah, obsah, výstupní dovednosti (90 - 100 hodin v průběhu ZŠ)

(3a) Programy zdraví a bezpečnosti ve škole

(3b) Programy podpory Duševního zdraví

(3c) Specifické programy dle typu RCH (1-8)

(4) Kvalita: evaluace, standardy kvality a systém certifikací, vzděávání

A/ Standardy odborné způsobilosti a certifikace (2001, 2005, 2012).

B/ Standardy vzdělávání a 4-úrovňový model a EUPC (2012, 2021)

C/ Monitoring a evidence SEPA (2015, 2022)

(4a) Poskytovatelé a metody (certifikace)

(4b) Vzdělávání (preventivní pracovníci)

(4c) Výkaznictví SEPA

10. Hlavní výzvy dalšího vývoje

- Pro další postup se jeví být kritické dosažení základní shody mezi hlavními hráči působícími dnes v prevenci a dosažení kompromisního řešení dalšího postup a vývoje celého konceptu: **jednotnost, srozumitelnost, komplexnost ...**
- Druhým kritickým momentem je **kontinuita – systém má za sebou více než 20 let (1999 – 2021)** a stojí na pevných základech a respektoval hranice a možnosti a potřeby. Přerušení vývoje má své náklady.
- Pro jakýkoli další posun a naplnění obou kritických bodů je zásadní **komunikace a transparentnost celého procesu.**
- Nadále je nutné zachovat respekt k potřebám a situaci škol a jejich podpoře – **rozvoj sítě regionálních poskytovatelů.**
- Je nutné se poučit ze zkušenosti a **druhou generaci systému je třeba budovat uživatelsky přívětivější.**

Klinika adiktologie

1. lékařská fakulta a Všeobecná fakultní nemocnice

Univerzita Karlova v Praze

Výročí 70 let od založení 1948 - 2018

Děkuji za pozornost

michal.miovsky@lf1.cuni.cz

www.adiktologie.cz